

Aslı Perker (Turecko)

Prozaička, novinářka, editorka, narozena 1975 v Izmiru. Vystudovala amerikanistiku, pracovala pro týdeník *Aktüel Haber* (Aktuální zprávy), deníky *Radikal* a *Sabah* (Ráno) a jako nezávislá reportérka působila v New Yorku. V současnosti je šéfredaktorkou nakladatelství *Beyaz Baykuş* (Bílá sova). Debutovala ve třiceti letech, dosud publikovala pětici prozaických knih. Její román *Sufle* (Suflé) pojednává o stárnutí, smrti a smutku a je prošípovaný četnými kulinářskými exkurzy. Byl přeložen do třidvaceti jazyků a jeden z kritiků o něm napsal: „Vtipná, dojemná a chytrá próza, která zkoumá, jaký je skutečný smysl rodiny a jak důležitou roli v něm hraje jídlo. V každém směru delikatesa.“

úryvek z románu *Suflé* přeložil Pavel Drábek

Kapitola 5

Strávit dětství na Filipínách nevyhnutelně znamenalo důvěrně poznat vúdú. Každý ho nějak aspoň jednou zakusil. Jako dítě Lilia strávila mnoho času v něčí kuchyni posloucháním příběhů o tom, jak nejrůznější kouzla použily nejrůznější ženy. Narozdíl od jiných se ale také dívala, jak se byliny, brouci i plevel míchají, drtí a vaří nad ohněm v obrovském hrnci. A nikdy nepohrdala, neignorovala ani nezesměšňovala kouzla, jako to dělali její vrstevníci. Ostatně oni by se taky tak chovali, kdyby věděli, kolik žen se vdalo za milované muže nebo se zbavilo nepřátel nebo pomohlo dětem přežít smrtelné nemoci díky kouzlům. Liliina prateta patřila k nejznámějším vědmám na Siquijoru a to znamenalo pohodlný život bez práce. Dokonce nepotřebovala ani mužskou záštitu. A ačkoli bydlela v domku nedaleko jeskyně Cantabon, a ne v centru města, lidé jí nosili misky s jídlem až domů. A když dostala víc darů, než by zvládla, přiživila se na tom i Lilia. Každý věděl, že Liliina teta má pro svou neteř slabost. Dokonce se říkalo, že Liliu naučila všechno své umění a tak se připravila na budoucí. Když pak Lilia jako mladá odjela ze země, aby se přestěhovala do Spojených států, vesničanky byly hluboce zklamané. Bývala jedinou chráněnkou mocné vědmy a všichni ji měli za jedinou nástupkyni, která bude vesnici zbavovat všech jejich strážní. Lilia o těchto vyhlídkách neměla potuchy a už vůbec ne o tom, jakou moc ve skutečnosti měla.

Její teta se zrovna neřídila filipínským rčením „Chytrá jak ďábel a smírná jak hrdlička“. Nikdy se neostýchala uvrhnout tolik zlých kleteb jako dobrých. Měl koneckonců zato, že když už dostala takový dar, měla ho využívat ve všech ohledech. A možná právě díky tomu měla ve vsi takovou moc. A jako nikdy neměla potřebu se zpovídat jiným, tak ani nikdy nezdůvodňovala své skutky Lilií. A co víc: nikdy ji ani nic nenaučila. Dobře věděla, že co neteř za ty roky viděla, jí bude stačit. Pokud si někdo myslel, že je na učení vúdú knížka, tak se mýlili. Všechno se prostě schraňovalo v mozku a později převádělo do přirozeného poznání.

Liliu překvapilo, jak přirozeně se jí to poznání teď vybavovalo. Když třeba někdy něco míchala v hrnci, vybavila se jí formule, kterou v životě nepoužila. Recepty nebo zaříkání se jí automaticky utvořily v hlavě. Někdy by byla ochotna přísahat, že cítí vůni bylin z tetiny kuchyně. Teta, která nikdy neponoukala, nic nevysvětlovala a ani se nikdy nezajímala o to

někomu zlepšit život, Lilii dala radu jen jedinkrát: „Užívej dar, který jsi dostala.“ Ani se nemusela moc snažit. Stačilo třeba zasadit do krevety zrnko černého pepře. Nebo přidat špetku popela do vody na rýži. A kdo by poznal malé kdoulové zrníčko ukryté v temně zeleném zelí? A koho by napadlo, že přizdobit recept zaříkadlem by mohlo zasít milostné sémě? Nikomu by nedošlo, že melasa vstříknutá do granátového semínka člověku navěky zalepí vnitřnosti a požene ho od trápení k trápení. A nepochopili by, že když člověk pojí rýže basmati smíchané s pěti semínky z pěti různých fíků smíchanými bílkem, brzy zemře. Jistě, ne každý může dělat kouzla. Jen lidé narození s tímto darem ho mohou užívat. A to, co známe jako „jídlo“, bylo nejdůležitějším prvkem. Střed země není obrovská ocelová koule. Je to jím každá kuchyně každého domova.

Lilia jídlo na sporáku zamíchala ještě jednou, než ho přikryla pokličkou. A zrovna když si rožkem svetru utírala zamlžené čtecí brýle, vešel do kuchyně Flavio. Od té noci, kdy jim bouchl komín, se moc neviděli. Flavio se teď domů vracíval pozdě v noci, nejedl večeře, co mu Lilia nechávala na stole, a většinu času doma trávil u sebe v pokoji. Lilia nemohla necítit napětí mezi nimi, a zároveň si nedokázala vysvětlit příčinu. Řekla mu Ahoj nečekaně o něco vyšším hlasem, jak nedokázala ovládnout své nadšení. Ze švitořivého tónu jejího vlastního hlasu byla najednou o to víc nesvá. A zároveň ji překvapovalo, jak rychle zapomněla na to, že Arnie je ve vedlejším pokoji. Nakolik vlastně Arnie pochytil, co ona v sobě prožívá? Nad tou otázkou si navíc uvědomila, jak málo vlastním citům rozumí. Co zažívá, se tak nějak podobalo lásce. Jak jinak si mohla vysvětlit, že byla tak vzrušená, když ho uviděla, že na něho myslí celý den snad každou minutu, že se mu snaží vařit jeho oblíbená jídla nebo že je celá zklamaná, když ho některý den vůbec nevidí? Flavio v ní rostl jako nádor a ten bude nakonec nutné odstranit.

„Máš hlad? Jsou tu nějaké zbytky od včera. Anebo jestli chvílku vydržíš, tohle bude hned hotové. Anebo ti udělám míchaná vajíčka.“

Všimla si, jak se ji Flaviova ve vzduchu zavěšená ruka snaží přerušit, ale stejně mu chtěla nabídnout všechny dostupné možnosti.

„Dnes držím půst.“

„Půst?“

„Ano, dnes je Popeleční středa.“

„Aha, jo, zapomněla jsem.“

„Až do večera nebudu jíst vůbec nic. A pak si můžu vzít jen něco malého. A nemůžu jíst maso. Vlastně jsem se vás na to chtěl zeptat. Pokud dnes vaříte maso, objednáám si něco z restaurace.“

Lilia se podívala na hrnec. Bylo slyšet bublání pepřové omáčky, ve které se ukrývaly vepřové kotlety. Tento recept vybrala schválně. Ví, jak to posledně Flaviovi od ní chutnalo. Bude to delikatesní, zvlášť když se to teď v omáčce až do večeře zaleží. Než mohla cokoli říct, vešla Natalie.

„Šťastný Popelec.“

Liliu to překvapilo.

„Ty se taky postíš?“

„Ne! A vy?“

„Ne. Ale Flavio ano.“

„Aha, no já se nepostím, ale jdu do kostela. Jdeš taky, Flavio?“

„Ano, jdu na Manhattan. Prý je na 113. jedna z největších katedrál na světě.“

„Půjdu s tebou. Pokud ti to teda nevadí.“

„Jasně, půjdem spolu.“

Lilia vyzorovala mezi nimi zvláštní jiskření, něco takového kdysi zaznamenala mezi Flaviem a Ullou. Zároveň si byla jistá, že k ní Flavio něco cítí.

„Víte, na Manhattanu jsem už pěkně dlouho nebyla. Nevím, jestli jsem vám to říkala, že jsme tam kdysi jako bydleli, než jsme měli děcka. Jo, na 28. a na jižní Park Avenue. Chodívala jsem někdy překládat do Spojených národů. Vlastně bych mohla s váma, lidi, taky jít. Arnieho terapeut za chvíli dorazí, takže mě nebude nějakou dobu potřebovat.“

Houkla na Arnieho, jak moc toho zaslechl: „Co ty na to, Arnie?“ Jako obvykle jí odpovědělo ticho, a ne její manžel.

„Samozřejmě do kostela nepůjdu. Z nádraží jdu jiným směrem. Chtěla bych si koupit pár knih v Barnes & Noble. Kolik jí? Půl jedenáctý. Vlak nám jede teď v deset padesát sedm. Za pět minut jsem hotová.“

Zatímco Lilia nečekala na odpověď a odešla k sobě do pokoje, Flavio a Natalie seděli na stoličkách a čekali. Natalie zašeptala Flaviovi, aby to Arnie neslyšel,

„Myslím, že tohle prostředí Liliu dusí. Jako by chtěla utéct. A má pravdu. Musí to být strašný trávit život s nemocným člověkem a zvlášť s někým takovým.“

I když Flavio věděl přesně, proč chce jít Lilia s nimi, neřekl nic. Namísto toho zamumlal něco jako „Ano“ a nechal to plavat. Liliin zájem o něj, který měl prve za běžné chování laskavé domácí, už teď nešlo ignorovat. Hned první večer, co spolu večeřeli, to bylo obzvlášť patrné. Její náklonnost nebyla ani zvlášť otravná nebo přehnaná, a přesto z toho byl Flavio nespokojen. Od té chvíle se snažil domů chodit pozdě anebo trávit většinu času u sebe v pokoji. Doufal, že takto ji to přejde anebo že jí aspoň dojde, že k ní necítí totéž co ona, ale tato strategie zjevně příliš nezabírala. Dnes ráno se na něho dívala nyvýmá očima, spíš než smutným. Nevěděl, kam se podívat, aby se vyhnul jejímu zraku, a oddychl si, když pak přišla Natalie. A teď už s ní jenom stráví dvacet pět minut cesty metrem a to je snadné. Lilia je výjimečná žena, o tom neměl pochyby. Také viděl, že za mlada bývala velmi krásná. Nicméně do tohoto světa přišla příliš brzy. A navíc se nedalo popřít, že v kuchyni byla dokonalost sama. To jídlo na sporáku úžasně vonělo už v půl jedenácté dopoledne. Pára, která co chvíli nadzvedla pokličku a unikla ven, si našla cestu k jeho mozkovým buňkám a okamžitě pocítil strašný hlad. Měl strach, že když v kuchyni zůstane ještě chvíli, ochutná. První krok zase udělala Natalie:

„Jestli tu zůstanem dýl, myslím, že to až do večera nezvládneš.“

„Přesně. Počkáme venku,“ odpověděl s vděčností.

Zatímco se vlak šinul po kolejích, vyprávěla Lilia Natalii a Flaviovi pověst o Ospalé díře. Oba viděli film Ospalá díra, ale neměli potuchu, že je to podle městečka na této trati. A nikdy by neřekli, že pověsti věří tolik lidí, včetně Lilie. Zrovna ve chvíli, když jim ukazovala, kde Johnny Depp ve filmu jel na koni, vyrušil je průvodčí kontrolující lístky. Flavio seděl u uličky, nedovolil

ženám vytáhnout peněženky a dal průvodčímu 40 dolarů. A protože čekal, že mu vrátí jen dolar, myslel si Flavio, že se průvodčí přepočítal, když mu dal nazpět deset dolarů a pětadvacet centů. Zdvořile průvodčího upozornil, že patrně došlo k mýlce. A než mohla Lilia zasáhnout, průvodčí na ni ukázal a řekl: „Ale dáma je senior, nebo ne?“ Lilii nepřišlo vhodné říct, že jí je jen šedesát dva, a ne šedesát pět. Místo toho jen souhlasně kývla. Flaviovi zrudl obličej. Nechápal, proč má pocit, že má s touto ženou poměr, a zastyděl se. Ale přesně takový měl pocit. S nuceným úsměvem na tváři sklopil ruku – která visela několik vteřin ve vzduchu – a zastrčil peníze zpět do portmonky. Natalie rychle změnila téma hovoru.

„Takže Johnny Depp ve filmu jel na koni po tédle silnici?“

Lilia, s vděčností k dívce, pokračovala ve vyprávění. A přitom jí někde v koutku mysli pořád dokola zněla průvodčího slova. Co tu vůbec ve vlaku dělá? Jaký podivný popud ji přiměl k tomu vydat se najdou na Manhattan? A nevěděla, proč všem svým nájemníkům lže, že na Manhattan často jezdí, když pokoje pronajímala. Ať už byl důvod jakýkoli, rozhodně nechtěla, aby věděli, že už je to přinejmenším tři roky, co byla naposledy ve městě, a že obvykle spíš tráví volný čas potulováním po supermarketech a secondhandech v jejích čtvrti. Možná si myslela, že může utéct před realitou svého nudného života, když o tom bude lidem lhát. A byla to stejná nuda, co způsobovalo její city vůči tomu mladíkovi, co teď sedí naproti ní? A když se na něho pečlivě podívá, co na něm ve skutečnosti vidí tak přitažlivého? Vlastně je jen tak přitažlivý, nakolik zoufalé jsou ženy, co se o něho zajímají. Byl skvělý pro někoho jako Natalie na cestu do kostela, ale to je asi tak všechno. A co Ulla? Tak by si s ním asi ani nechtěla zajít někam sednout. I tak, když jim prve Lilia oznámila, že je na nádraží opustí, žádný z nich nenamítal. Neřekli, „Pojď s námi, dáme si pak kafe nebo zajdem do kina.“ A zatímco v hlavě probírala všechny tyto problémy, dobrala se i konce svého vyprávění. A mezi nimi se rozhostilo ticho. Dívali se z okna a doufali, že tahle podivná společnost brzy skončí. Těsně, než dorazili na nádraží, se Lilia zeptala Natalie:

„Takže ani ty asi dnes nebudeš maso, že?“

„Ano, nebudu jíst maso, ale nemějte obavu, najím se, než se vrátím domů.“

„Ne... ale ne, nachystám něco bezmasého.“

„Budete na to mít čas?“

„Ale jistě.“

A s pohledem na Flavia dodala: „Jak to stálo v letáku, jídlo je započítáno v nájemném.“

Když se ocitla sama, rozhlédla se Lilia kolem po obrovitém nádraží. Kdy naposledy viděla tolik lidí pohromadě? A protože neměla žádný skutečný plán, rozhodla se, že naplní ten smyšlený. Vyšla z nádraží jedním z mnoha východů a zeptala se jednoho z mužů, co tam postávali, jestli je někde v okolí Barnes & Noble. „Ovšem,“ řekl, „na každém rohu je Starbucks a Barnes & Noble. Trefíte odsud na Pátou avenue? Fajn. Pak se dejte po Páté a na jeden obchod narazíte mezi 45. a 46.“

Lilia by na Pátou avenue netrefila, kdyby jí to muž neukázal, když jí popisoval kudy jít, ale teď už šla správným směrem. Byl typický slunečný a zároveň mrazivý den v New Yorku. Došlo jí, že zapomněla, jaká zima se na ostrově někdy udělá. Vichr vanoucí průduchy mezi vysokými

budovami ji řezal do plic. Při chůzi pevně držela límec fialového kabátu, co si koupila v charitě Invalidních veteránů. I tak cítila, jak jí vítr zalézal do rukávů kabátu, co jí byl o dvě čísla větší. Neměla klobouk ani rukavice a byla si jistá, že z toho větru ji v noci rozbolí hlava. Když přes ulici zahlédla obrovské knihkupectví, došlo jí, že dorazila na Pátou avenue. Aspoň že tady si to pamatovala. Stejně jako v minulosti, i teď byly schody plné svačících lidí, zima nezima. Taky kdysi na těch schodech seděla. Vlastně na šestém schodu se seznámila s Arniem. A v ten okamžik si Lilia doznala, že ve městě nebyla dobrých šest let. Dopočítat se jí dělalo problémy, tak si místo toho říkala „Tři nebo čtyři“. Nešlo si nevšimnout, jak dobře byli všichni oblečení. Nemohla si pomoci, ale každou kolemjdoucí ženu si změřila od hlavy až po patu. Pořád si sahala na vlasy a neohrabaně se snažila si zastrčit pramínek za ucho. V kabátě se cítila čím dál tím míň pohodlně. A ani si netroufla pomyslet, jak strašně vypadají její šaty pod kabátem. Když pak konečně uviděla ženu, co vypadala stejně strašně jako ona, trochu si oddechla, než jí došlo, že viděla svůj vlastní odraz ve výloze Barnes & Noble. Celou silou strčila do otáčivých dveří, vešla do obchodu a snažila se zapomenou na ten děsivý výjev.

Znavena chůzí, davem i vlastními emocemi vyšla do kavárny v prvním patře a objednala si kávu. Lidé u jiných stolů byli pohroužení v časopisech a knihách, co si před sebe nashromáždili, a vypadali, jako by si ani neuvědomují existenci někoho jiného. Lilia si naopak všechny pečlivě prohlížela a vychutnávala si první pořádné kafe po obrovsky dlouhé době. Nádržka kávovaru se jim rozbila před třemi lety a od té doby používali rendlík, takže kafe nikdy nebylo dost horké. A protože byla ve frontě nejmíň zběhlý zákazník, musela slečna za pultem čekat, než se Lilia konečně rozmyslela, co chce, zatímco za ní otráveně vzdychali další zákazníci. Bude to deset let, co naposledy měla kávu v Starbucks a teď najednou měli v nabídce úplně jiné druhy. Když strávila dobrých pět minut promýšlením všech možností – od karamelového macchiata až po odtučněnou mochu – a zeptala se, kolik každá stojí, rozhodla se nakonec pro normální kafe. Vyznat se v různých velikostech šálku byl další obrovský problém. Neměla potuchu, co myslí velikostmi, kterým říkají „tall“, „venti“ a „grande“. Věděla, že „venti“ znamená italsky dvacet, „grande“ je španělsky velký a „tall“ prostě znamená anglicky vysoký, takže nemohla přijít na to, co je co. Takže prodavačka za pultem nakonec rezignovala a Lilie se zeptala, jestli chce malé, střední, nebo velké. „Malé,“ řekla.

Po traumatu s objednáváním kafe ho pyšně držela v ruce a cítila, že každé usrknutí stálo za ty vynaložené peníze. Po kávě se cítila lépe, a dokonce se začala pokládat za součást města, a tak se vydala na cestu mezi regály. Když tak nazdařbůh procházela, aniž by věděla, co hledá, pohled jí zaujalo jedno oddělení: kuchařky. Lilia už dávno nic podle kuchařky neuvařila. Vlastně si ani nevzpomínala, kde skončila první a poslední kuchařka, co si koupila. Když jí zajímal nějaký recept, bylo snadné si ho najít na internetu, ale když si ho pak přečetla, většinou někde ztratila lístečky, na které si zapsala poznámky.

Lilii to připomnělo, jak vždycky záviděla matce, když z kuchařky vařila, a jak jí to nádherně slušelo, když pročítala řádky špičkou prstu. Vždycky snila, že také bude z takové kuchařky vařit, až bude mít vlastní rodinu, a bude si u toho i stejně propěvovat. A všech těch letech jí náhle došlo, že se jí nikdy nesplnil ani ten nejnepatrnější sen.

Stála před pěti regály plnými kuchařek a zasněně na ně zírala. Nehledala nic konkrétního,

ale doufala, že jedna z nich přitáhne její pozornost, zaujme ji, přiměje k četbě a změni jí život. Dopadlo to tak, že to byla kniha horní polici a ta kniha si ji nakonec našla. Stoupala si na špičky, natáhla se, co mohla, a naklonila hlavu, aby si mohla snáz přečíst název na hřbetě. Koho by napadlo, že by se v tento těžký den mohla usmát? A ona se usmála.